

У багатьох країнах ключовими орієнтирами для покращення захисту прав споживачів є вичерпна інформація для клієнтів, правила ведення бізнесу, компенсація завданої шкоди та збитків споживачу, фінансова грамотність. При цьому вичерпна інформація має бути доступною, зрозумілою та порівнювальною. Компанія повинна пропонувати громадянам вільний вибір фінансових продуктів, мати кваліфікованих менеджерів по роботі з клієнтами та проводити для них тренінги.

З метою компенсації завданої шкоди та збитків споживачам необхідно запровадити механізми їхніх звернень. Зокрема, створити в кожній фінансовій установі спеціальні відділи по роботі зі скаргами, організувати в країні єдиний центральний пункт для подання скарг, що стосується фінансових послуг тощо.

Наступним кроком має бути проведення діагностики законодавчої, нормативної та інституційної бази для захисту споживачів та фінансової освіти.

Висновки. Відсутність належної координації ринку небанківських фінансових послуг з боку держави обумовлює незахищеність інтересів клієнтів фінансових установ. Виходячи з цього, органи державного регулювання та нагляду мають забезпечити для споживачів фінансових послуг: прозорість шляхом надання їм повної, простої для сприйняття, адекватної та можливої для співставлення інформації щодо вартості фінансових продуктів, їх умов та притаманних їм ризиків; можливість вибору фінансових послуг через забезпечення справедливої, вільної від примусу практики їх продажу та рекламування; право регресу через надання споживачам недорогих і швидких механізмів подання претензій та врегулювання спорів; охорону таємниці приватно-

го життя через контроль за збиранням та доступом до їхніх персональних фінансових даних.

1. Аналітичний огляд ринку ІСІ в Україні станом на II квартал 2012 року рік [Електронний ресурс] / Українська асоціація інвестиційного бізнесу. – Режим доступу: http://www.uaib.com.ua/files/articles/1678/20/Q2%202012_final.pdf. – Назва з екрану. 2. Концепція захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні [Електронний ресурс]: Концепція від 03.09.2009 № 1026-р. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. – Назва з екрану. 3. Огляд ринків фінансових послуг та підсумки діяльності небанківських фінансових установ за 2011 рік [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/uoazk/_2011.pdf. – Назва з екрану. 4. Про захист прав споживачів [Електронний ресурс]: Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. – Назва з екрану. 5. Підсумки діяльності страхових компаній за перше півріччя 2012 року [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/sk_II_kv_2012.pdf. – Назва з екрану. 6. Підсумки діяльності кредитних спілок, інших кредитних установ та юридичних осіб публічного права за перше півріччя 2012 року [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/733.html>. – Назва з екрану. 7. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення за перше півріччя 2012 року [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/npf_II_kv_2012.pdf. – Назва з екрану. 8. Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за перше півріччя 2012 року [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/fk_II_kv_2012.pdf. – Назва з екрану. 9. Стратегія реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012-2017 роки [Електронний ресурс]: Стратегія від 31.10.2012 №867-р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/867-2012-p>. – Назва з екрану.

Надійшла до редколегії 06.11.12

УДК 336.71

В. Нечипоренко, канд. екон. наук, доц. (КНУ імені Тараса Шевченка)

ВПЛИВ РІВНЯ ВИТРАТ НА ВЕДЕННЯ СПРАВИ НА СТРУКТУРУ СТРАХОВОГО ПОРТФЕЛЯ

*Страхова компанія – це не моноліт.
Це єдність дискретних видів діяльності.
Із робіт Дж. Траута*

У статті розглядається аналіз страхового портфеля (структури страхових платежів по видах страхування), рентабельність окремих страхових продуктів і всього портфеля, а також вплив на них рівня витрат на ведення справи.

Ключові слова: рентабельність, структура страхового портфеля, витрати на ведення справи.

В статье рассматривается анализ страхового портфеля (структуры страховых платежей по видам страхования), рентабельность отдельных страховых продуктов и всего портфеля, а также влияние на них уровня расходов на ведение дела.

Ключевые слова: рентабельность, структура страхового портфеля, расходы на ведение дела.

The article considers analysis of the insurance portfolio (the structure of insurance payments by type of insurance), the profitability of individual insurance products and the entire portfolio, and also how the cost of doing business impacts on them.

Keywords: profitability, the structure of the insurance portfolio, the cost of doing business.

Постановка проблеми. Окремі поточні показники на страховому ринку України висвітлюють загрозливі тенденції, що стосуються збитковості діяльності, платоспроможності і фінансової надійності окремих вітчизняних страхових компаній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання стратегічного управління в страхуванні, фінансової надійності, планово рентабельного розвитку і конкурентоспроможності в своїх працях досліджували вітчизняні вчені В.Д. Базилевич, О.О. Гаманкова, С.С. Осадець, Р.В. Пікус, О.М. Залетов, О.І. Барановський, В.М. Фурман, М.С. Клапків, Я.П. Шумелда, О.В. Мурашко, а також зарубіжні Р.Т. Юлдашев, О.М. Зубець, К.Е. Турбіна, Є.В. Коломін, Р.С. Каплан, Р. Купер, Р. Холлі та інші. Однак в їх роботах здебільшого розглядаються питання макроекономічного характеру які потребують подальшого доопрацювання.

Невирішені частини проблеми. Можна стверджувати, щоменеджери страхових компаній потребують

прикладних інструментів (методів, алгоритмів і процедур) щодо покращення прибутковості діяльності страхових компаній.

Метою статті є аргументація актуальності питання та пропозиція конкретного алгоритму аналізу стану страхового портфеля страхової компанії і визначення першочергових заходів його покращення на базі поточних статистичних даних по страховому ринку.

Виклад основного матеріалу. Серед тенденцій 2012 року, що потребують, на нашу думку, уваги керівників вітчизняних страхових компаній, наступні. 15 листопада 2012 р. Нацкомфінпослуг анулювала ліцензії і виключила з державного реєстру 28 страхових компаній, та тимчасово зупинила ліцензії ще 4-х. Необхідність цієї міри мотивована невиконанням страховиками зобов'язань перед клієнтами і ненаданням регулятору повної і достовірної інформації [1]. Ще 4 компанії позбавлені членства в МТСБУ через заборгованість до фондів

МТСБУ [2], а три компанії вийшли зі складу повних членів МТСБУ "із-за небажання сплачувати за банкрутів" [3].

В зв'язку з цим доречно звернути увагу також на дані з таблиці 1 (Примітка: назви компаній не вказано з етичних міркувань):

Таблиця 1. Страхові компанії України, що мають негативний нерозподілений прибуток за 6 місяців 2012 року

№	Місце страхової компанії в рейтингу по валовому збору страхових платежів	Нерозподілений прибуток, грн.	Приріст чистих страхових платежів до аналогічного періоду 2011 р., %
1.	3	- 366113,0	11,81
2.	15	- 356 007,5	6,85
3.	4	- 183 416,8	6,85
4.	18	- 160 222,0	40,91
5.	16	- 131711,1	16,98
6.	44	- 76 914,8	89,96
7.	9	- 23 502,0	80,11
8.	7	- 21892,0	10,12
9.	30	- 13132,4	12,78
10.	71	- 7 331,3	- 23,61
11.	20	- 6 774,0	36,84
12.	1	- 6 315,0	130,39
13.	65	- 4 955,0	17,42
14.	54	- 1934,0	6,73
15.	Дані відсутні	- 1137,6	Дані відсутні

Джерело: [4].

Довідка: Серед них 3 компанії – з перших 5-ти в рейтингу, 5 компаній з перших 10-ти, і 9 компаній з перших 20-ти рейтингу

З цих 15-ти страхових компаній негативне значення показника по нерозподіленому прибутку мали: в 2010 році – 13 компаній, в 2011 – 11. Можливо, в цьому нічого загрозливого – окремі компанії, узгодивши з акціонерами, вкладають кошти у власний розвиток (регіональної мережі, нерухомості, системи IT та ін.), і питання прибутковості не на часі. Проте у декого може бути й таке, що "один раз – випадковість, два – збіг, три – система". А це вже серйозно. І тут можливі втрати не лише для акціонерів, а в першу чергу для клієнтів (за банкрутами ж, як правило, черга позовів), і персоналу (втрата робочих місць). Та й іміджу вітчизняного страхування це не додає користі.

Що ж рекомендує сучасний страховий менеджмент для покращення прибутковості, і які заходи доцільно провести в окремо взятій страховій компанії? Наведемо

один з них, для чого можна провести дослідження окремої компанії за наступним алгоритмом:

Для зразка вважатимемо вітчизняний страховий ринок однією великою страховою компанією, і проаналізуємо його з застосуванням методів розширеного розподілу В.Парето (20% чинників створюють 80% результату, а 60% – відповідно 99%) та диференційованого обліку витрат "горб кита" Гарвардської бізнес-школи.

Так, на сьогодні на страховому ринку номінально впроваджених – 66 видів страхування (добровільних і обов'язкових), з них реально діючих (по яких отримано премії) – 47. Візьмемо 20% з них – це 9 видів, що фактично забезпечують 80% збору страхових премій (7 183,4 млн. грн.); а 60 % (28 видів) – відповідно 99 % (8 888,12 млн. грн.). Графічно по показниках "чисті страхові премії" та "страхові виплати" це має такий вигляд [5, 64], (рис.1,2)

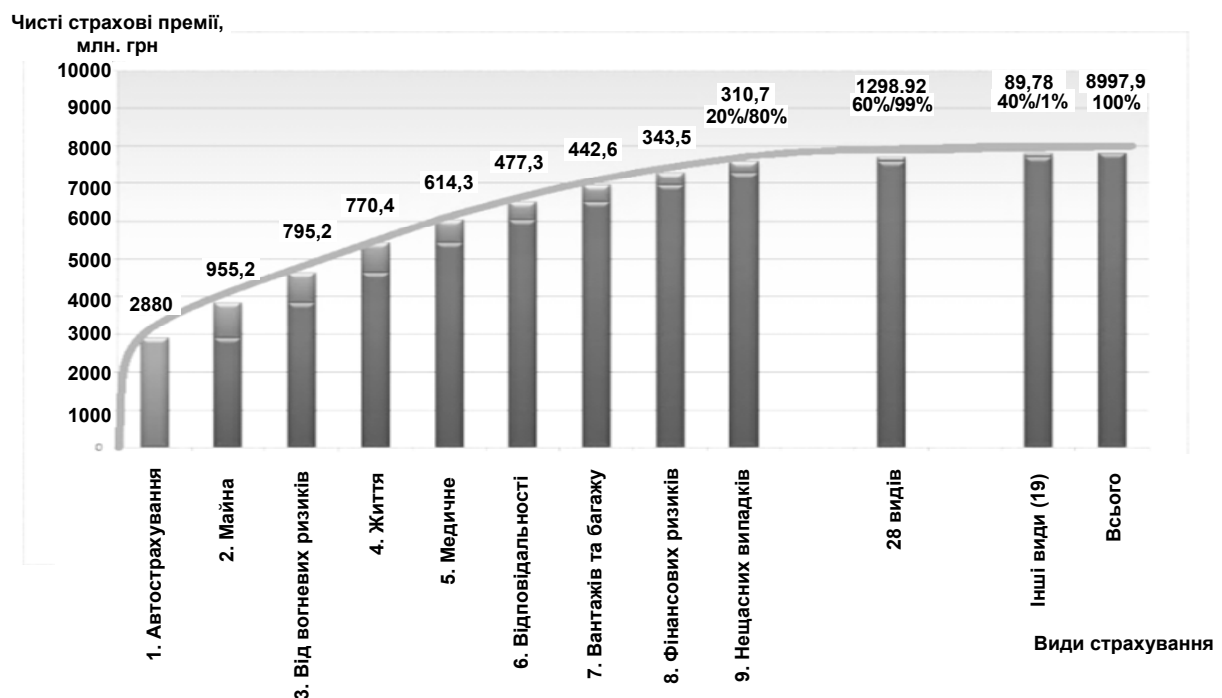

Рис 1. Розширений розподіл В.Парето по збору "чистих" страхових премій (1 півріччя 2012 р.)

Джерело: розроблено автором

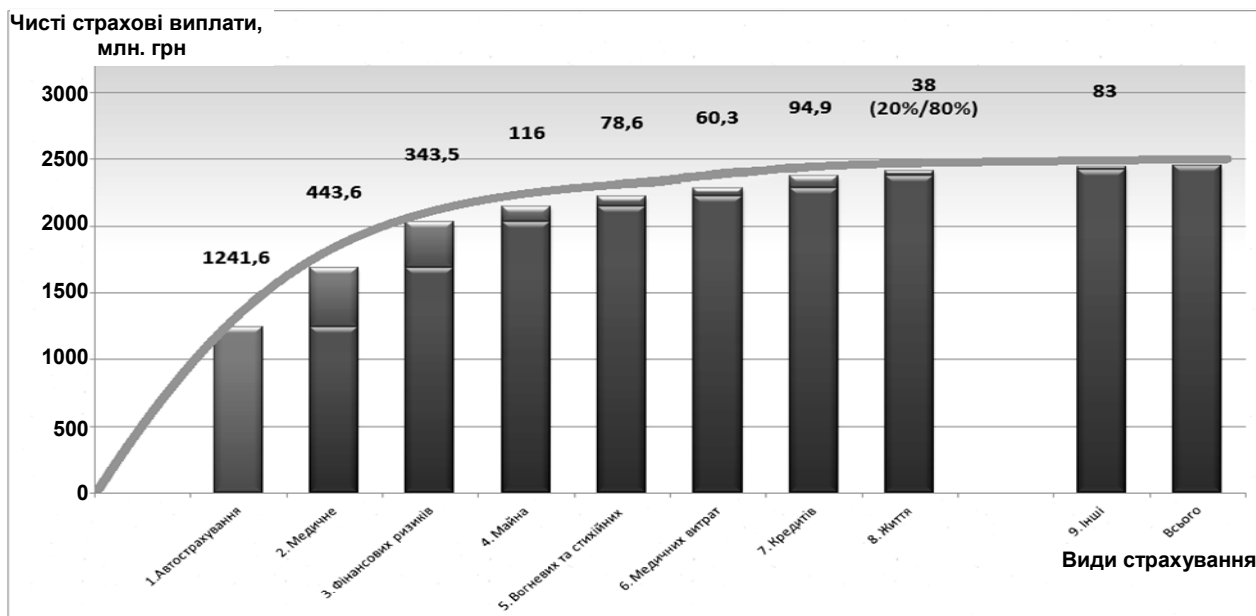

Рис. 2. Розширений розподіл В.Парето виплат по страхових продуктах (1 півріччя 2012 р.)

Джерело: розроблено автором

З графіків видно, що показники по ринку цілком відповідають закону розподілу В.Парето. Далі, виходячи з того, що менеджмент – це управління з метою отримання прибутку, прийнятно, що:

Прибуток страхової компанії =

Доходи – Страхові виплати – ВВС.

ВВС – витрати на ведення справи, тобто всі витрати, окрім страхових відшкодувань безпосередньо страховальнику (або цеденту). Для аналізу ВВС і подальшої їх оптимізації, з нашого досвіду, варто брати понад 120 статей (зарплатня з нарахуваннями; комісійна винаго-

рода; орендні платежі; транспортні витрати; відрядження; маркетинг, реклама, інші), що за експертними даними (офіційні відсутні) в більшості страхових компаній України складають 35-60 % від валових зборів страхових платежів [6, 57].

Для порівняльного аналізу рентабельності страхових продуктів візьмемо середній показник ВВС – 47,5%. Тоді графік сукупної рентабельності страхових продуктів (в ряду зменшення рентабельності страхових продуктів) набуває такої форми, графік № 3.

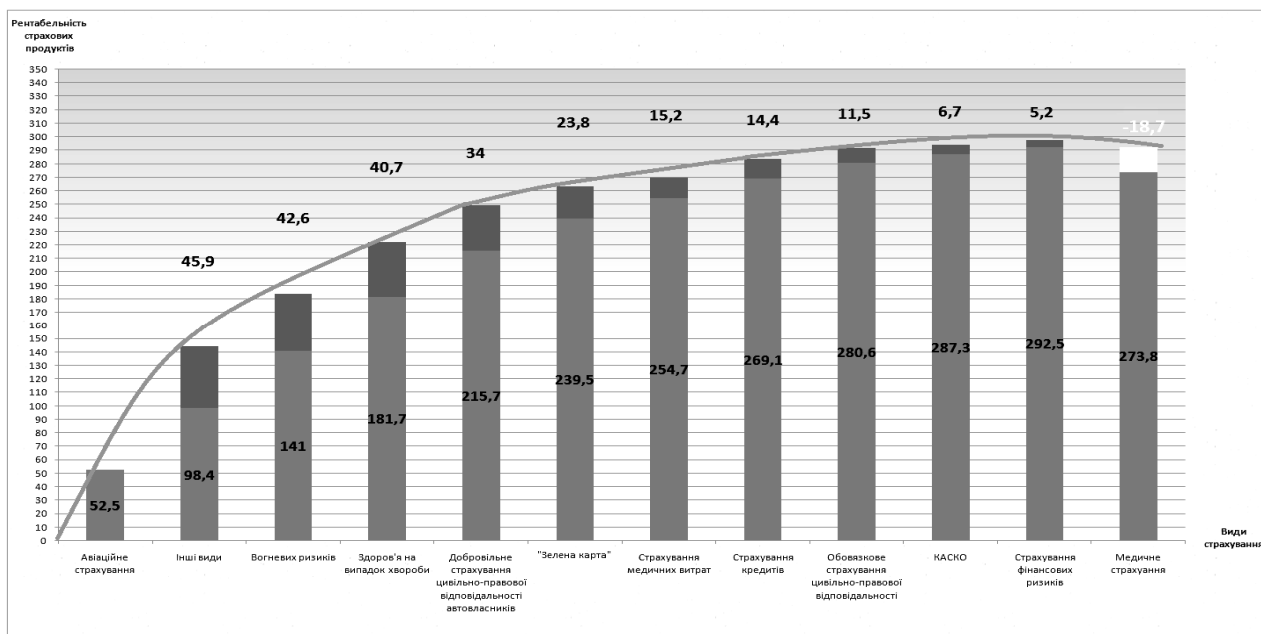

Рис. 3. Порівняльний аналіз рентабельності страхових продуктів при середньому рівні ВВС (47,5 %), (1 півріччя 2012 р.)

Джерело: розроблено автором

Білим кольором виділено показник рентабельності добровільного медичного страхування (" - 18,7%"), що є збитковим. Якщо ж взяти рівень ВВС за 60 % (а в окремих

страхових компаніях, де, наприклад, лише комісійна винагорода складає 35 % і більше, рівень ВВС значно вищий), то графік набуває такого вигляду ("горб кита"), рис.4:

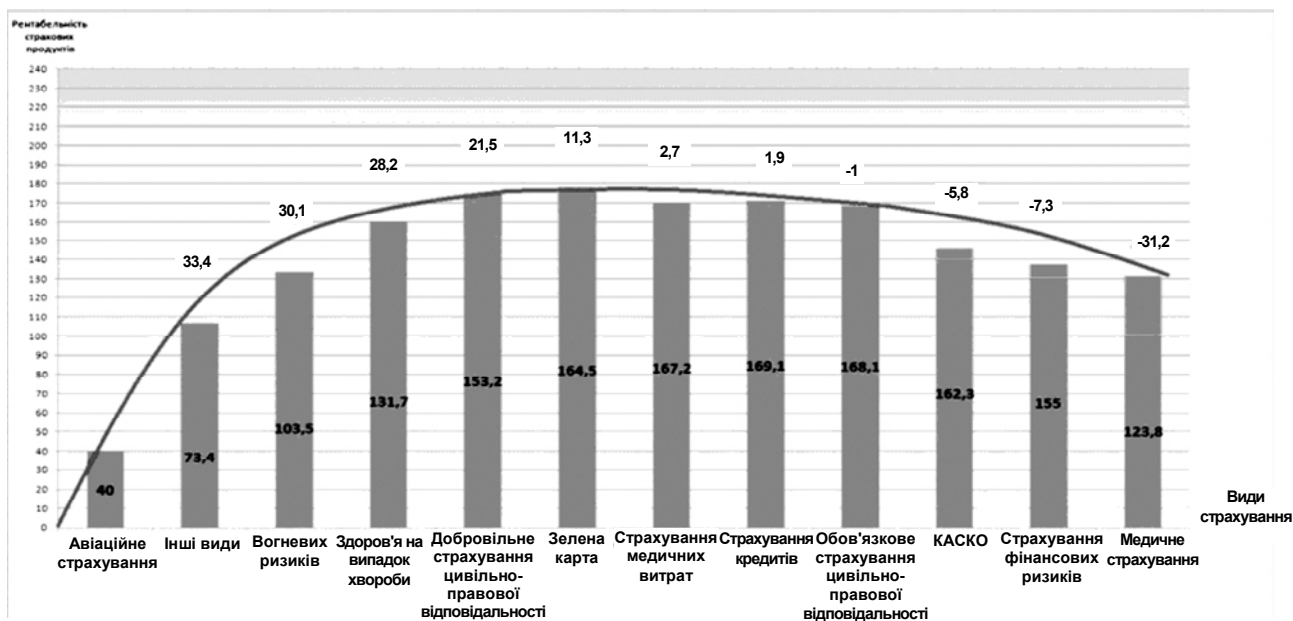

Рис. 4. Порівняльний аналіз рентабельності страхових продуктів при граничному рівні ВВС 60 %, станом на 1 півріччя 2012 р.

Джерело: розроблено автором

При цьому збитковими вже є чотири страхових продукти: добровільне медичне страхування; страхування фінансових ризиків; автокаско; ОСЦПВВНТЗ. І це страхові продукти, сумарна частка яких в валовому зборі по ринку становить майже 66 %!

І тут виникає цікаве питання: "Чи потрібне взагалі збільшення продажів (збору страхових премій) по нерента-

бельних страхових продуктах при вищевказаному рівні ВВС і збитковості?". Відповідь зображена на рис. 5, де показано фактичний стан на вітчизняному ринку, коли збільшення обсягів страхових продуктів (лінія червоного кольору) призводить до зменшення сукупного прибутку.

Сукупний прибуток, тис. грн.

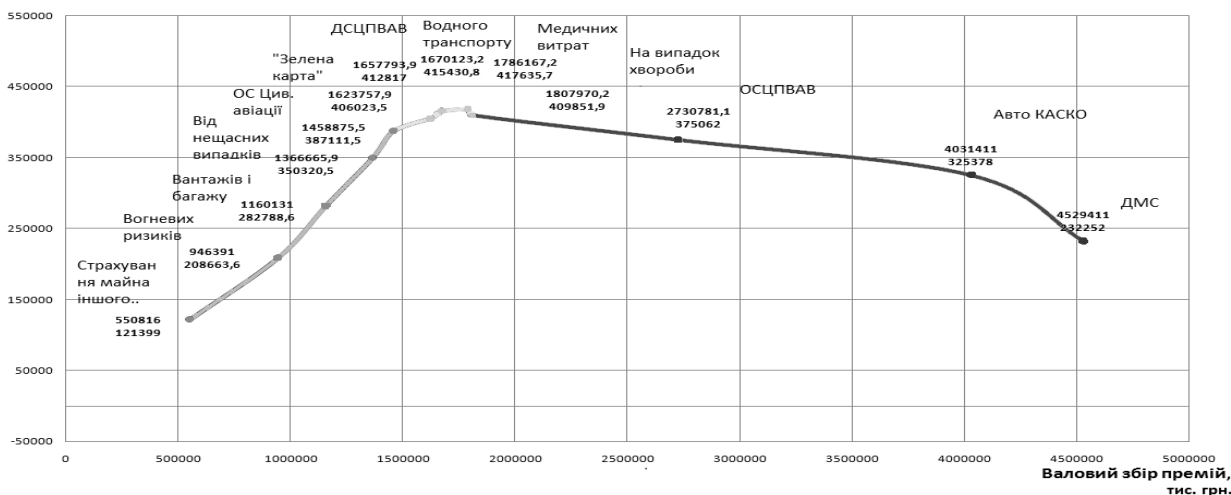

Рис. 5. Залежність сукупного прибутку від обсягів збору страхових премій по страхових продуктах при ВВС 60%.

Джерело: розроблено автором

Висновки:

1. Запропонований метод призначений насамперед для прийняття адміністративних рішень при розробці заходів по формуванню страхового портфеля в окремій страховій компанії. Звісно, є в менеджменті поняття "планово збитковий вид діяльності", але це швидше виключення, ретельно зважене рішення, а не норма, чи довготривала система.

2. Викладений алгоритм аналізу можна критикувати (наприклад, аргументом про те, що в ДМС витрати на ведення справи можуть бути менші тощо), проте, сподіваємось, що в ньому є раціональні зерна, і "розумному досить".

3. Здається, на нашому ринкові настав час остаточного переходу від етапу "Давай продажі!" до етапу "А як це вплине на прибуток?". В першу чергу при розгляді питань щодо розміру комісійної винагороди (якщо комі-

сія інколи сягає понад 40 %, то хіба це не нехтування інтересів клієнта і самої суті страхування, з перетворенням його в піраміду, чи тимчасове "заробітчання"?). І тут своє вагомe слово мають сказати актуарії і андерайтери, роль яких інколи, як кажуть в кінематографі, "на четвертому плані".

4. Метод діє незалежно від фактичного значення показника нерозподіленого прибутку в компанії. Він є досить простим на практиці, ілюстративним, і його результати придатні в якості об'єктивного аргументу в управлінській дискусії страховика.

5. Прикладне застосування його для формування страхового портфеля може бути поширене за методом квадрату цілей на інші групи об'єктів управління: підрозділи продажів, канали продажів, клієнтські сегменти, чи стосовно окремих корпоративних клієнтів.

*Якщо ви робите те, що належить,
і не робите те, чого не потрібно, –
ви ніколи не програте.
Коносуке Маусіта,
засновник корпорації Panasonic*

1. Офіційний веб-сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.dfp.gov.ua/19.7.html?&tx_ttnews\[pointer\]=1&tx_ttnews\[tt_news\]=14493&tx_ttnews\[backPid\]=215&cHash=b29ebd2142](http://www.dfp.gov.ua/19.7.html?&tx_ttnews[pointer]=1&tx_ttnews[tt_news]=14493&tx_ttnews[backPid]=215&cHash=b29ebd2142). 2. Офіційний веб-сайт моторного (страхового) бюро України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mtsbu.kiev.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=271&Itemid=115. 3. Офіційний веб-сайт про страхування: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/news/12/12/18/28614>. 4. Офіційний веб-сайт про страхування: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/rating&nonlife/12/6/69/>. 5. InsuranceTop. Рейтинг страхових компаній. – 2012. – № 3 (39). 6. Нечипоренко В.И. Управленческий учет страховщика. Некоторые выводы из уроков кризиса. Страховое дело. – Москва. – 2011. – № 10.

Надійшла до редколегії 12.11.12

УДК330.341.

В. Шевченко, канд. екон. наук, доц. (КНУ імені Тараса Шевченка)

РИЗИКИ МІЖНАРОДНОГО РУХУ КАПІТАЛУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Досліджуються зміст ризиків міжнародного руху капіталу в умовах глобальної нестабільності. Виявлено сучасні зміни в структурі міжнародного руху капіталу. Розкрито роль фінансових інновацій в управлінні ризиками міжнародного руху капіталу.

Ключові слова: міжнародні фінансові ринки, міжнародний рух капіталу, міжнародні фінансові ризики, фінансові інновації, страхові фінансові інструменти.

Исследуется содержание рисков международного движения капитала в условиях глобальной нестабильности. Виявлены современные изменения в структуре международного движения капитала. Раскрыта роль финансовых инноваций в управлении рисками международного движения капитала.

Ключевые слова: международные финансовые рынки, международное движение капитала, международные финансовые риски, финансовые инновации, страховые финансовые инструменты.

The content of the international capital flow risks under conditions of global instability are studied. The modern changes in the structure of the international capital flow are discovered. The financial innovations role in the international capital flow risks are disclosed.

Keywords: international financial markets, international capital flow, international financial risks, financial innovations, insurance-linked securities.

Постановка проблеми. Світова економіка останні роки перебуває у стані системної нестабільності, основними виявами чого є глобальна фінансова криза 2008-2009 років, боргова криза Єврозони, економічні рецесії у багатьох розвинутих країнах. Відбуваються зміни у пріоритетах та темпах економічного розвитку, значні структурні зрушення міжнародних потоків капіталу. Ускладнюються ризики міжнародних фінансових ринків, набувають все більшого значення ризики міжнародного руху капіталу. Глобальна нестабільність продемонстрували негативну роль взаємозалежності міжнародних фінансових ринків і національних економік, в тому числі транскордонне поширення кризових процесів і фінансових ризиків.

У відповідь на поширення ризиків міжнародних фінансових ринків і руху капіталу розвиваються фінансові інновації з метою більш ефективного управління ризиками. Інновації використовуються в різних сегментах фінансових ринків, поширюються нові способи управління ризиками фінансових інституцій та послуг.

Міжнародні та глобальна фінансова інтеграція означає зростання міжнародної та регіональної взаємозалежності фінансових ринків та інституцій, транскордонного поширення ризиків, значення наднаціональної координації та регулювання в інтересах досягнення в тому числі посилення зв'язків страхування з іншими сегментами фінансових ринків.

Метою статті є виявлення змісту та сучасних особливостей міжнародного руху капіталу, його ризиків за умов сучасної глобальної нестабільності.

Методологія дослідження є базується на положеннях міжнародної макро- та мікроекономіки, використання методів факторного та структурного аналізу для виявлення якісних характеристик транскордонного руху капіталу, використання системного аналізу для виявлення змісту та форм прояву ризиків міжнародного руху капіталу, їх особливостей в умовах глобальної нестабільності.

Результати дослідження. Домінуючі моделі економічного зростання виявили свою обмеженість в період міжнародної фінансової кризи 2008-2010 років та посткризової глобальної нестабільності. Транскордонний рух капіталу, подібно іншим світовим економічним процесам, характеризується змінною волатильністю, суперечливими тенденціями та структурними змінами на міжнародних та національних фінансових ринках.

Структура фінансових ринків, механізм міжнародного руху капіталу досліджуються у працях Х.Баєра, С.Валдеса, Р.Левіна, Ф.Лейна, Д.Лувеліна, С. Макдоналда, Ф.Мішкіна, Ф.Моїно, М.Обстфельда, Дж.Стігліца, Р.Тейлора та інших. Теоретичні аспекти і сучасні тенденції розвитку фінансової системи України в умовах глобалізації, ролі в ній іноземного капіталу та управління фінансовими ризиками досліджується у працях В.Базилевича, В.Гесця, В.Корнєєва, Д.Лук'яненка, І.Лютото, В.Міщенко, С.Науменкової, Р.Пікуса, О.Рогача, М.Савлука, А.Філіпенка, В.Шелудько та інших.